

І. Я. Максименко,
к. е. н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
Т. В. Вайло,
магістрант 6 курсу,
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВО- АНАЛІТИЧНОГО ВІДОБРАЖЕННЯ ТОВАРНИХ ЗАПАСІВ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ТОРГІВЕЛЬНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

I. Maksymenko,
cand.sc. (econ.), assistant professor of department
of "Accounting and audit " Zaporozhye National Technical University
T. Vailo,
master, the 6th course, Zaporizhzhya National Technical University, Zaporizhzhya

FEATURES ACCOUNTING AND ANALYTIC VIEW INVENTORY IN THE MANAGEMENT
RETAILERS

Доведено, що головним завданням управління товарними запасами є відображення їх як складової ресурсного потенціалу торговельного підприємства. Визначено, що саме облікове відображення торговельних запасів дозволяє зробити управління товарними запасами більш ефективним. На підставі дослідження класифікації товарних запасів, зроблено висновок, що товарні запаси в процесі обліково-аналітичного відображення потрібно розглядати всебічно, з урахуванням усіх можливих варіантів їх формування та використання.

Обґрунтовано, що ефективний механізм управління товарними запасами торговельного підприємства дає змогу в повному обсязі реалізувати цілі та завдання, які стоять перед торговельним підприємством.

It is proved that the main task of inventory management is to display them as part of the resource potential of commercial enterprise. Customer registration is determined that the display of commercial stocks allows to make inventory management more efficient. Based on the research of classification of inventory, concluded that inventories in the accounting and analytical reflection should be considered comprehensively, taking into account all possible options for their development and use.

It is proved that an effective mechanism for inventory management enables commercial enterprises to fully realize the goals and tasks facing the trade now.

Ключові слова: оборотні активи, облікове відображення, прибутковість, товарні запаси, торговельне підприємство, управління товарними запасами.

Key words: current assets, customer registration display, profitability, inventory, Trading company, inventory management.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Головним завданням управління товарними запасами є відображення їх, як складової ресурсного потен-

ціалу торговельного підприємства, оскільки саме вони складають більшу частину оборотних активів торговельного підприємства.

Саме облікове відображення торговельних запасів дозволяє зробити управління товарними запасами більш ефективним. Облік товарних запасів забезпечує надхо-

Таблиця 1. Класифікація товарних запасів торговельного підприємства

За місцезнаходженням	– на підприємствах торгівлі; – у промисловості; – у дорозі
За джерелами виникнення	– власні – позикові
За ступенем лімітування	– нормовані; – ненормовані
За строками	– запаси на початок періоду; – запаси на кінець періоду
За одиницями виміру	– абсолютні – у вартісному та натуральному вираженні; – відносні – у днях товарообороту
За призначенням	– поточного зберігання: для забезпечення повсякденних потреб торговельного підприємства; – сезонного призначення: для забезпечення безперебійної торгівлі в період сезонних змін попиту та пропозиції; – дострокового завезення: для забезпечення безперебійної торгівлі в віддалених місцевостях у період між строками завезення товарів; – цільові товарні запаси: для здійснення відповідних заходів.
За видами	– продовольчі; – непродовольчі

дження інформації щодо наявності та руху товарних запасів на підприємстві. Тобто ефективне обліково-аналітичне відображення товарних запасів в системі управління — це запорука фінансового успіху торговельного підприємства.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питанням обліку товарних запасів присвячено цілу низку праць вітчизняних науковців, серед яких слід відзначити Ф.Ф. Бутинця, Ю.А. Вериги, О.А. Зоріна, І.Ю. Осадчий, Л.К. Сук, Н.В. Хоменко та інших.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Дослідити основну мету управління товарними запасами на підприємствах торгівлі. Обґрунтувати класифікацію товарних запасів та зробити висновок щодо їх ролі в процесі обліково-аналітичного відображення. Довести роль ефективності обліково-аналітичного відображення товарних запасів в системі уп-

равління, задля ефективності роботи торговельного підприємства.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Згідно з П(С)БО 9 "Запаси" товарні запаси — це товари у вигляді матеріальних цінностей, що придбані (отримані) та утримуються підприємством з метою подальшого продажу" [1].

Так, згідно з п. 4 П(С)БО 9 запасами є активи, які: — утримуються для подальшого продажу за умови звичайної господарської діяльності;

— перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва;

— утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством.

При цьому визнати запаси активами можна тільки в разі обов'язкового додержання таких умов (п. 5 П(С)БО 9, п. 2.1 Методрекомендацій № 2):

Таблиця 2. Класифікація товарних запасів на рахунках (субрахунках) бухгалтерського обліку

Рахунок (субрахунок) бухгалтерського обліку	Зміст рахунку (субрахунку)
Товари (рахунок 28)	
На цьому рахунку ведуть облік руху товарно-матеріальних цінностей (далі — ТМЦ), що надійшли на підприємство з метою продажу. Його використовують в основному збутові, торговельні та заготівельні підприємства й організації, а також підприємства громадського харчування	
281 «Товари на складі»	На цьому субрахунку ведуть облік руху та наявності товарних запасів, що знаходяться на оптових і розподільчих базах, складах, в овочесховищах, морозильниках тощо
282 «Товари в торгівлі»	Тут ведуть облік руху та наявності товарів, що знаходяться на підприємствах роздрібною торгівлі (у магазинах, ятках, кіосках, у буфетах підприємств громадського харчування тощо)
283 «Товари на комісії»	На цьому субрахунку ведуть облік товарів, переданих на комісію за договорами комісії та іншими цивільно-правовими договорами, які не передбачають переходу права власності на ці товари до їх продажу. Аналітичний облік ведуть за видами товарів і комісіонерами
284 «Тара під товарами»	Тут ведуть облік наявності й руху тари під товарами і порожньої тари. Торговельні підприємства можуть вести облік тари за середніми обліковими цінами, які встановлюються керівництвом підприємства за видами (групами) тари і цінами на тару. Різницю між цінами придбання і середніми обліковими цінами на тару відносять на субрахунок 285 «Торгова націнка»
285 «Торгова націнка»	На цьому субрахунку підприємства роздрібною торгівлі при веденні обліку товарів за продажними цінами відображають торгову націнку на товари, тобто різницю між покупною і продажною (роздрібною) вартістю товарів
286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу»	Тут ведуть облік наявності та руху необоротних активів та груп вибуття, які визнаються утримуваними для продажу відповідно до П(С)БО 27

Рис. 1. Інформація щодо управління товарними запасами в обліковій системі торгівельного підприємства

Джерело: складено автором.

— підприємству перейшли ризики та вигоди, пов'язані з правом власності або правом повного господарського відання (оперативного управління) на придбані (отримані) запаси;

— підприємство здійснює управління запасами і контроль над ними;

— існує імовірність отримання в майбутньому економічних вигод, пов'язаних з використанням запасів;

— вартість запасів може бути достовірно визначена.

Характерна особливість запасів полягає в тому, що вони належать до оборотних активів, тобто призначені для реалізації чи споживання протягом одного операційного циклу (а не декількох, як, наприклад, основні засоби) або протягом 12 місяців з дати балансу.

Класифікацію товарних запасів торговельних підприємств з метою раціональної організації обліку та контролю пропонуємо проводити за ознаками, представленими в таблиці 1.

Товарні запаси є невід'ємним елементом організації торговельного процесу, виконуючи при цьому амортизуючу функцію (запаси товарів слугують буфером проти перепадів попиту, пом'якшують розриви між прогнозами попиту і його фактичними параметрами та структурою, згладжують нерегулярність або зупинки поставання товарів) та економічну функцію (товарні запаси забезпечують певний рівень незалежності і самостійності підприємствам), таким чином, товарні запаси стають ланкою процесу управління торговельним підприємством.

Класифікацію товарних запасів на рахунках бухгалтерського обліку можна визначити згідно із Інструкцією № 291.

Саме інформації про наявність товарних запасів на підприємстві створює етапами управління цим підприємством. Таким чином виділення класифікаційної ознаки має значення як для цілей бухгалтерського обліку, так і для прийняття рішень в процесі управління торговельним підприємством.

Завдання обліку на торговельному підприємстві потрібно розглядати через обліковий процес, який є досить багатогранним явищем.

Формування інформації необхідної для управління товарними запасами в обліковій системі торговельного підприємства представлено на рисунку 1.

Ефективність управління товарними запасами торговельного підприємства обумовлюються багатьма факторами. Вивчення характеру факторів є необхідною передумовою для обґрунтування оцінки стану запасів, планування їх розміру, розробки та прийняття конкретних заходів щодо їх регулювання.

Основною метою управління товарними запасами є формування й підтримка їх величини на такому рівні, який дозволяє забезпечити безперебійну торгівлю кожним товаром за умов мінімальних витрат. Для досягнення цієї мети керівники або менеджери підприємства повинні вести облік товарних запасів, визначити, скільки треба зберігати запасів, коли розміщувати замовлення та скільки замовляти одиниць товару за один раз.

Від керівників і менеджерів торговельного підприємства потрібне вміння не лише визначати необхідну величину запасів, але й розробляти графіки постачань, розраховувати оптимальні партії нових замовлень, добиватися ув'язки обсягу продажів із величиною запасів, за необхідності організувати складування запасів, брати до уваги вимоги логістики та маркетингу, постійно проводити фінансовий аналіз потреб у запасах, розраховувати витрати, пов'язані із запасами, та враховувати політику у сфері цін.

Управління товарними запасами здійснюється на різних рівнях та включає в себе комплекс заходів, спрямованих на формування та підтримання їх оптимального обсягу.

Завдання щодо управління системи обліку товарних запасів на підприємствах торгівлі полягають у:

- визначення цілей формування товарних запасів, що створює умови для формування облікової, контрольної і аналітичної;
- створення інформаційної бази управління товарними запасами;
- аналіз стану та ефективності управління товарними запасами;
- нормування товарних запасів;
- планування обсягу товарних запасів;
- оперативний облік товарних запасів.

Отже, управління товарними запасами є дуже важливим на підприємстві. Адже саме завдяки йому ми можемо оцінити забезпеченість підприємства товарними запасами, створити ритмічний та безперебійний продаж товарів, здійснити майбутні прогнози прибутковості. Правильне управління товарними запасами суттєво впливає на фінансовий стан торговельного підприємства. Присутність або відсутність товарних запасів веде за собою як доходи, так і витрати. Кожне підприємство вибирає форму управління товарними запасами, виходячи з особистих потреб і поточного стану споживчого попиту.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Отже, основною метою управління товарними запасами в підприємствах торгівлі є прискорення їх оборотності в процесі задоволення запитів споживачів, що неможливе без безперервного торгового процесу, і потребує утворення на підприємствах торгівлі певного обсягу товарних запасів.

Товарні запаси — це маса товарів, призначена для наступного продажу та здійснення безперебійної торгівлі, що знаходиться в сфері обігу в процесі переміщення від виробництва до споживання.

На підставі дослідження класифікації товарних запасів, можна зробити висновок, що товарні запаси в процесі обліково-аналітичного відображення потрібно розглядати всебічно, з урахуванням усіх можливих варіантів їх формування та використання.

Таким чином, правильне управління товарними запасами суттєво впливає на фінансовий стан торговельного підприємства. Присутність або відсутність товарних запасів веде за собою як доходи, так і витрати. Кожне підприємство вибирає форму управління товарними запасами, виходячи з особистих потреб і поточного стану споживчого попиту. Ефективний механізм управління товарними запасами торговельного підприємства дає змогу в повному обсязі реалізувати цілі та завдання, які стоять перед ним; сприяє результативному здійсненню всіх його функцій на підприємствах торгівлі.

Література:

1. Закон України "Про застосування електронних контрольно-касових апаратів і товарно-касових книг при розрахунках із споживачами у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг" від 13.07.2000 р. № 38 (із змінами та доповненнями)" від 26.01.1993р. № 2939-XII (із змінами та доповненнями).
2. Податковий Кодекс України №2755-VI від 02.12.2010 р. (із змінами та доповненнями).
3. Закон України №996-XIV від 16.07.99 р. "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" (із змінами та доповненнями).
4. Наказ Міністерства фінансів України 20 жовтня 1999 р. № 246 "Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси".
5. Наказ Міністерства фінансів України 30.11.99 № 291 "Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій".

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2000), The Law of Ukraine " On the use of electronic cash registers and commodity- cash books in calculations with consumers in trade, catering and services", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/227/96-вр> (Accessed 17 July 2016).
2. Tax Code of Ukraine available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (Accessed 17 July 2016).
3. The Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (Accessed 17 July 2016).
4. Ministry of Finance of Ukraine (1999), ""The situation (Standard) 9" Inventories ", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (Accessed 17 July 2016).
5. Ministry of Finance of Ukraine (1999), " Instructions on the application of the Plan of Accounts for assets, capital, liabilities and business operations of enterprises and organizations", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (Accessed 17 July 2016).
Стаття надійшла до редакції 17.07.2016 р.

АГРОСВІТ

www.agrosvit.info

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з ЕКОНОМІКИ